nebo vyšetřováním, pokládati jest za skutečnosti právně dokázané (§ 690 tr. z. důch.).

VI. Zapisovatel:

1. Každému okresnímu soudu důchodkovému přikázati jest jednoho zapisovatele (§ 794 tr. z. důch.).

2. Aby učiněno býti mohlo platné usnesení, musí býti při každém poradním shromáždění přítomen kromě členů zákonem předepsaných zapisovatel (§ 798 tr. z. důch.).

3. Zapisovatel musí spolupodepsati rozsudky, vyhotovení vydaná ku prohlášení rozsudku, jakož i všechna nařízení a všechny výměry okresních soudů (§ 829 tr. z. důch.).

Provise.

I. Pojem.

Provise jest úplata za obstarání určitých jednání ku příkazu kohosi a to pravidelně mezi kupci. »Provisí« rozumí se však též válečná zásoba a spíže na lodích; v katolickém právu církevním značí pak provise jistý druh propůjčování (osazování) církevních úřadů. Dle starších pensijních normalií poskytují se vdovám po úřednících podpory pod názvem »provise«.

Provise (ve smyslu definice shora podané) počítá se na procenta buďto dle zvláštních úmluv nebo dle zvláštních ustanovení zákonných, nebo konečně dle místních zvyklostí.

II. Druhy provise.

1. Provise vyskytuje se v obchodu směnečném (viz čl. Směnka a Regres směnečný).

2. Obchodní sprostředkovatelé a jednatelé jsou za práci svou odměňováni ve formě provise; u obchodních sprostředkovatelů užívá se též jména »dohodné« nebo »poplatek sprostředkovatelů obchodních.« Dle stávajících zvyklostí obchodních počítá se provise jednatelů dle obnosu účtů se srážkou výloh — tedy z čistého obnosu — a vyplácí se teprve tehdy, až obnosy, na které účet zní, dojdou.

3. Cestující za provisi jsou obchodní cestující, jimž zajišťuje se místo pevného platu určité procento z obnosů, které se stržily z obchodů jimi uzavřených a provedených.

4. Obstarává-li kupec u provozování své kupecké živnosti obchody kupci nebo i nekupci nebo koná jim služby nějaké, může za to žádati provise i bez úmluvy předchozí (čl. 290 obch. zák.). Při sdělávání obchodního zákonníka na konferenci norimberské zvolen místo výrazu »svého obchodu« toliko výraz »obchodu« vůbec, aby předešlo se mylnému názoru, jakoby směl kupec přivésti nároky v dotyčném článku zmíněné jen tehdy, jestliže to, co pro třetího obstarává, spadá v jeho obyčejný způsob obchodování (prot. str. 427).

5. Komisionář má nárok na provisi, avšak jen pod tou podmínkou, když obchod přijde k místu (čl. 371 odst. 2. obch. zák.). Úvěrní provise jest zvláštní náhrada, která po zákonu přísluší komisionáři, který za svého kontrahenta do jednání vstupuje (čl. 370 obch. z.). Komisionáři přísluší pro tuto jeho pohledávku z provise zákonné právo zástavní ku zboží komisionářskému (čl. 374 obch. z.); provise komisionářova označuje se dle způsobu obstaraného obchodu buďto jako provise z koupě nebo z prodeje. Komisionář má nárok na provisi i tehdy, když převezme sám zboží jako kupec, nebo je dodá jako prodatel (čl. 376 obch. z.).

6. Špeditér má bezpodmínečný nárok na provisi (čl. 381 a 383 obch. z.).

7. Provisi žádají dále v obchodu bursovním, pokud jde o cenné papíry, banky a bankovní závody, při pojištění pojišťovací ústavy, při nákladní smlouvě námořské provisi platiti musí adresát, konečně vymáhají provisi půjčovny.

Provozovárny živnostenské, jich změny a rozšíření.

Řád živnostenský ze dne 20. prosince 1859 řadí pod pojem změn provozováren jen ona zařízení, kteráž určena jsou k tomu, aby změnila povahu provozování nebo způsob fabrikace samé. Nový živnostenský řád ze dne 15. března 1883 č. 39 ř. z. řadí však k těmto změnám i rozšíření provozování a stanoví obdobně jako dotyčné ustanovení starého řádu živnostenského, že změny tohoto druhu oznámiti jest před provedením jich úřadu živnostenskému tehdy, naskytá-li se nějaký jiný případ, nežli zmíněný v § 25. cit. zákona. Taková povinnost k oznámení má proto místo, budují-li se změněnou povahou podniku, novým způsobem fabrikace a rozšířením provozování parní stroje, jiné motory nebo vodní stroje nebo jestli že by tyto změny mohly sousedstvo ohrožovati neb obtěžovati vlivy zdraví škodlivými, způsobem provozování ohrožujícím bezpečnost, zápachem nebo neobyčejným lomozem.

Při rozšíření provozovárny — ať je značné nebo ne — nemění se způsob provozování jakožto takový nebo způsob fabrikace, jakkoli se počet strojů zdvojnásobí, ztrojnásobí. Rozšíření provozování pojímá proto vždy v sobě kvantitativní zveličení živnostenské provozovárny buďto zařízením nových motorů, strojů a přístrojů, ve spojení s vystavěním nových budov; zveličení provozování, které není značné nebo značné rozšíření provozovárny, pro něž nevyhledávalo se vůbec schválení provozovárny ve smyslu § 25. cit. zákona, nepodléhají povinnosti oznamovací. Které zveličení pojmouti sluší za »značné« rozšíření provozování, to posuzuje v jednotlivých případech úřad živnostenský. Avšak pojem »značné rozšíření provozování« jest velmi relativný, obměnitelný; tak bude možno pokládati po případě za značné rozšíření provozování zbudování 10 mechanických stavů (tkalcovských) při malém podniku, kdežto za stejných okolností nelze kriteria tohoto bráti na závod zřízený pro velkoprůmysl. Tak se věc má i při zařizování jiných strojů. Pokud pak rozšířením provozování zvýší se i nároky co do upotřebování vody, bude vždycky nutno vymoci si schválení zveličené provozovárny, jestliže se tím překročí míra upotřebení vody svého času úředně schválená, avšak i zde musí se překročení jeviti jakožto závažné. Nesluší za to míti, že by musil tovární podnikatel vymoci si při zřízení každého nového stroje — ať motoru nebo zařízení strojového — schválení úřadu živnostenského, nýbrž naopak dlužno pojmu »značné rozšíření provozování« dodati formy vhodnější a sice na základě těchto úvah.

Schválení nějaké provozovárny — ať předmětem jeho jest mechanické tkalcovství, přádelnictví, barvírna, tiskařství, apretura atd. — udílí se vůbec na základě plánů, které jsou tu v čas projednávání se strany úřadu živnostenského. Jest patrno, že tyto plány asi v nejřidších případech do podrobna vykazují úplné zařízení závodu, poněvadž zkušenost učí, že příslušné otázky zvláště co do počtu potřebných strojů dojdou svého rozřešení teprve uvedením podniku v život, obchodními poměry atd. Objem, rozsah stavby s jedné strany, pracovní vydatnost projektovaných motorů s druhé strany